

РЕЛИГИЈА И ЕПИСТЕМОЛОГИЈА

Уредници

Владета Јеротић
Милош Арсенијевић
Петар Грујић
Дејан Раковић

ДЕРЕТА
Београд 2007

ПРЕДГОВОР

Година 2005. проглашена је годином физике. Повод је 100 година од Ајнштајнове *чудесне године* (1905), и 50 година од смрти славног научника, који је по неким анкетама проглашен за *човека столећа*. Прошли век био је сведок *Треће научне револуције*, којој је управо физика дала одлучујући печат. Сам Ајнштајн је био централна фигура ове научне револуције, пошто је дао неколико епохалних доприноса чистој науци, али и значајан допринос теорији сазнања, односно епистемологији. С друге стране Ајнштајнов (пантеистички) однос према религији заслужује посебну пажњу, како по својем садржају, тако и упливу на интелектуалну атмосферу његовог времена.

Јубилеј (ортодоксно) нерелигиозног научника и епистемолога добар је повод да се размотри поново перенијално питање односа рационалног и интуитивног, епитомизираних научним знањем и религијским искуством. Да ли наука и религија имају неке заједничке атрибуте или се ради о два сферама човековог искуства које немају заједнички пресек? Да ли се може говорити о религијском знању и шта епистемологија као таква може да каже о томе?

Наш културни миље налази се на размеђи између источњачког мистицизма и западњачког рационализма. У том контексту вредновање религиозног као таквог, критеријумима науке о знању, има за нашу средину посебан значај, како са историјско-политичког, тако и интелектуално-културолошког аспекта. На скупу је зато било предвиђено учешће научних, философских и теолошких истраживача, афирмисаних у својим областима, који би сучељавањем аргумената специфичних за своје области покушали да одговоре на питања егзистенције рационалног у религијском и ирационалног у научном.

У светлости текућих тензија у политичкој сфери, у којима верске заједнице у нас играју све проминентнију улогу, едукативни домет оваквих сучељавања не може се преценити, због чега су после сваког предавања заинтересовани могли да узму учешће у дискусијама, током читавог скупа као и по његовом завршетку.

У Београду, јуна 2005.

Уредници

Симпозијум

РЕЛИГИЈА И ЕПИСТЕМОЛОГИЈА

Програмски и организациони одбор

Милош Арсенијевић
Иван Вуковић
Петар Грујић
Мирослав Ивановић
Владета Јеротић
Раде Калик
Душан Пајин
Владан Перишић
Дејан Раковић
Милан Ћирковић

Српско филозофско друштво, Београд
17-19. јун 2005.

ПОЗДРАВНА РЕЧ

проф. др Радомира Ђорђевића, потпредседника Српског философског друштва,
на отварању симпозијума *Религија и епистемологија*

Поштовани учесници симпозијума *Религија и епистемологија*, уважене колеге, драги гости,

Дозволите ми најпре да вас све поздравим у својству потпредседника *Српског философског друштва* а по овлашћењу нашег председника колеге Калика који због непредвиђених обавеза није у могућности да учествује у раду овог важног скупа философа, научника и теолога на коме ће се разправљати о врло актуелним проблемима.

Иницијативе за одржавање оваквих сусрета биле су и раније израз извесне забринутости због различитих опасности које прете човечанству. Подсетимо се само сусрета најистакнутијих интелектуалаца врло различитих убеђења убрзо после II светског рата у Женеви, оних из педесетих у Штокхолму и посебно оних сусрета између теолога и марксиста у Италији и Француској крајем педесетих и почетком шездесетих година прошлога века. Све те интелектуалце, ствараоце, обједињавала је заинтересованост за очување општих хуманистичких система вредности, борба за смањење напетости и очување мира као највише општељудске вредности.

Нема сумње да побуде иницијатора за одржавање скупова ове врсте у нашој земљи проистичу из наведене заинтересованости тим пре што се човечанство данас налази пред знатно већим опасностима него што је то било у прошлости. У нашој средини до сада није било много скупова овакве врсте из различитих разлога. Није реч само о сложености или, рекао бих, вишедимензионалности тих проблема него пре свега због извесне «дисциплинарне затворености» због које није нимало једноставна комуникација међу трагаоцима у оквиру разних струка. Када је реч о протеклим деценијама и идеолошке сметње биле су свакако озбиљна препрека. Осим тога ми као мала земља и немамо много оних који би са довољним или неопходним увидом у одговарајућу духовну традицију и нове резултате били спремни за веће интелектуалне, философско-научне синтезе. Слободан сам да констатујем да нисмо довољно осветлили ни покушаје генералних синтеза те врсте из наше традиције (Коста Стојановић, Иван Ђаја итд.). Нема сумње да ће овај скуп бити значајан подстицај за нове иницијативе у истраживањима извора и темеља наших знања у философији, науци, теологији, уметности, друштвеном животу уопште.

Раздељености савременог света и сукоби који проистичу из њих, који представљају, може се рећи, планетарну опасност, изискују од свих трагање за новим путевима у стварању друштвених заједница, које би и поред свих разлика опстајале у одговарајућој коегзистенцији. Та алтернатива је императив за све подједнако јер бројне тенденције које су у извесној конвергенцији (еколошке, социјалне, моралне) указују на опасност од саморазарања цивилизације. Уз претпоставку да знање и одговарајућа ангажовања могу да утичу на развој друштва и судбину људи.

УЧЕСНИЦИ

Петар Вујичин, Енергодата, Београд; *области*: преводаштво; антропологија.

проф. др Петар Грујић, Институт за физику, Земун; Физички факултет, Београд; *области*: теоријска физика; космологија; историја и епистемологија науке и религије.

проф. др Радомир Ђорђевић, Физички факултет, Београд; *области*: историја и филозофија природних наука; филозофија код Словена

др Владимир Ђоковић, Институт “Винча”, Београд; *области*: физика; филозофија науке и религије.

мр Мирослав Ивановић, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београ; *област*: филозофија науке.

проф. др Владета Јеротић, Православни богословски факултет, Београд; КБЦ „Драгиша Мишовић”, Београд (у пензији); редовни члан Српске академије наука и уметности (САНУ), Београд; *области*: неуропсихијатрија; пастирска психологија.

др Бојан Јовановић, Балканолошки институт САНУ, Београд; *области*: тематика смрти; магија, митологија и религија.

проф. др Ђуро Коруга, Центар за молекуларне машине, Машински факултет, Београд; *области*: биоинжењеринг; нанотехнологије.

асист. мр Богдан Лубардић, Православни богословски факултет, Београд; *области*: филозофија религије, историја религијске филозофије.

проф. др Снежана Миленковић, Филозофски факултет, Нови Сад; *области*: клиничка психологија; психотерапија.

проф. др Дејан Раковић, Електротехнички факултет, Београд; Интернационални анти-стрес центар (ИАСЦ), Београд; *области*: физика макромолекуларних материјала; биофизика психосоматике.

проф. др Милоје Ракочевић, Природноматематички факултет, Ниш; *области*: општа хемија; генетска биохемија.

доц. др Зоран Стокић, Машински факултет, Београд; *области*: физика; историја и епистемологија науке.

др Алексеј Тарасјев, Институт за биолошка истраживања Универзитета у Београду; *области*: еволуциона екологија; еколошка генетика.

проф. др Милан Ђирковић, Астрономска опсерваторија, Београд; Департман за физику, Новосадски универзитет, Нови Сад; *области*: астрофизика; космологија; историја и епистемологија науке.

мр Вук Ускоковић, Институт “Јоже Штефан”, Љубљана; *области*: физичка хемија материјала; филозофија науке.

прим. др Часлав Хаци-Николић, Железнички здравствени завод, Београд; *области*: неуропсихијатрија; транскултурална психијатрија.

проф. др Антоније Шкокљев, Интернационални анти-стрес центар (ИАСЦ), Београд; Војно-медицинска академија (ВМА), Београд (у пензији); редовни члан Македонске академије наука и уметности (МАНУ), Скопље, Македонија; *области*: максиларна хирургија; акупунктурологија; антропологија.

проф. др Иван Шкокљев, Електротехнички факултет, Београд; *области*: планирање; електроенергетски системи; антропологија.

САДРЖАЈ

Предговор
Уводна реч
Садржај

РЕЛИГИЈА И ЕПИСТЕМОЛОГИЈА

Радомир Ђорђевић

НАУКА, ЛАЖНА НАУКА, КВАЗИРЕЛИГИЈА, РЕЛИГИЈА

Петар Грујић

О МОГУЋИМ САЗНАЊИМА У ОДНОСУ НАУКЕ И РЕЛИГИЈЕ У XXI ВЕКУ: НОВИ ЧОВЕК У НОВОМ ДОБУ?

Владета Јеротић

ОД ЛОГИКЕ РАЗУМА ДО МЕТАЛОГИКЕ ВЕРЕ:

ХРИШЋАНСКА ФИЛОСОФИЈА ЛАВА ШЕСТОВА И АПОФАТИКА

Богдан Лубардић

ИЗМЕЊЕНА СТАЊА СВЕСТИ У ХАЛУЦИНОГЕНОМ ШАМАНСКОМ РИТУАЛУ: ТЕРАПИЈСКЕ И ЕПИСТЕМОЛОШКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

Часлав Хаџи-Николић

ЕВОЛУЦИОНА БИОЛОГИЈА И РЕЛИГИЈА: ШТА ЗНАМО И КАКО САЗНАЈЕМО

Алексеј Тарасјев

ШТА ПСИХОЛОЗИ И ПСИХОТЕРАПЕУТИ МОГУ ДА НАУЧЕ ИЗ ЈЕВАНЂЕЉА

Снежана Миленковић

СТАТУС СИМБОЛИЧКОГ У РЕЛИГИОЗНОМ ИСКУСТВУ

Мирослав Ивановић

ОД ВЕРОВАЊА КА ЗНАЊУ

Бојан Јовановић

ЕПИСТЕМОЛОГИЈА ТЕОНИМСКЕ ОНОМАСТИКЕ ПАНОНИЈЕ

Антоније Шкокљев, Иван Шкокљев

ЕМПИРИЈСКА НАУКА НАСПРАМ РЕЛИГИЈЕ

Зоран Стокић

‘ДРАГИ БОГ СЕ НЕ КОЦКА’, АЛИ БАЦА КОЦКИЦЕ!

Ђуро Коруга

СТАЊА СВЕСТИ У ЕЗОТЕРИЈСКОЈ ПРАКСИ: ЕПИСТЕМОЛОШКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

Петар Вујичин

ЗЛОУПОТРЕБА АНТРОПИЧКОГ НАЧЕЛА У СВРХЕ КРЕАЦИОНИЗМА:

КВАЗИНАУКА УХВАЋЕНА НА ДЕЛУ

Милан Ђирковић

ЕПИСТЕМЕ БИБЛИЈЕ: ЧЕТВРТА КЊИГА И ЧЕТВРТА ПОРУГА

Милоје Ракочевић

О ЛОГОСУ

Владимир Ђоковић

НА ЕПИСТЕМОЛОШКИМ ТЕМЕЉИМА РЕЛИГИЈСКОГ ИСКУСТВА

Вук Ускоковић

КВАНТНО-КОХЕРЕНТНИ И КЛАСИЧНО-РЕДУКОВАНИ МОДУСИ СВЕСТИ:

ЕПИСТЕМОЛОШКЕ И РЕЛИГИЈСКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

Дејан Раковић